

vonatkozásai hungarológiai érdekűvé avatják. Hasznos olvasmány lehet minden nyelvtanár számára. (A terminológiai eligazodást is megkönnyítheti a gyűjteményt záró név- és tárgymutató.)

Szűcs Tibor

Frauen und Fremdsprachen

Neusprachliche Mitteilungen aus
Wissenschaft und Praxis
1996. I. negyedév, 60 p.
Cornelsen Verlag, Berlin

Aktuális vitatéma: mennyiben befolyásolja az idegennyelv-tanulást a tanár neme, hiszen ez elválaszthatatlan a tanár személyiségétől. A témaválasztás apropóját az adta, hogy a Fachverband Moderne Fremdsprachen (a FIPLV német szervezete) 1995. októberi konferenciáján a résztvevőknek több mint 70 százaléka nő volt.

Konrad Schröder „Nők idegen nyelveket tanulnak” című írásában *történeti távlatokba* helyezi a témát; s friss kutatások alapján kifejti, hogy idegennyelv-tanulásban a nők motiváltabbak és eredményesebbek, és a motiváltságban fontos szerepet játszik a nyelv hangzása, amelyet eddig elhanyagolandó tényezőknek tekintettek a kutatók. – Századunk első évtizedéig egyetemi tanulmányok folytatása egyenesen elképzelhetetlen, megengedhetetlen volt egy nő számára. Nagyon jól meg lehetett azonban tanulni egy nyelvet a jó leányiskolákban, ahol a francia vagy az angol elsajátítása kötelező volt; ezek ismerete a német nyelvterületen mércét is jelentett. Sőt kiderül az is, hogy a XIX. században némely professzorokat „jól nevelt” feleségük segítette ki, ha kiejtési problémáról esett szó, hiszen az ifjaknak és férfiaknak tartott nyelvórákon a nyelv-

tant és a fordítást tartották fontosabbnak, míg a leányoknak szóló órák társalgás- és kiejtéscentrikus voltak.

A hatvanas évektől zajló *feminista jellegű kutatások* végre széles társadalmi körökben kifejezésre juttatták a nők hátrányos megkülönböztetését és elnyomását. A szerzők összekapcsolják a nyelvtanulást a feminizmussal. A kötet egyik feminista írásában például Natascha Würzbach többször utal a középiskolában történő angoltanításra és az itt alkalmazható női irodalmi szövegek felhasználására. A másik feminista jellegű írás Antje Anette Panzneré, aki *a volt NDK nyelvkönyvekben szereplő nők jellemét és személyiségét vizsgálja* tevékenységük, hivatásuk és beszédmagatartásuk alapján (két metszetben: 1970 előtt és után). Arra keresi a választ, hogy a nyelvkönyv-írásra nehezedő ideológiai hatás mennyire formálja a szereplők jellemét, miközben hangsúlyozzák a nők egyenjogúságát a családban, de még inkább a munkahe-lyen. A női szereplőkkel kapcsolatos eseményekre ugyanakkor általában a sikertelenség jellemző. A „haladó szintű” könyvekben már meg sem jelennek a nőalakok, csak szó esik róluk.

A többi szerző a nyelvoktatás egy-egy szempontját vizsgálja.

Ruth Kahlke cikkéből *a nők nyelvtanulási készségéről* tudhatunk meg érdekességeket, például azt, hogy a nők az idegennyelv-tanulás iránt nagyobb affinitást mutatnak, és hogy beszédkészségük a férfiakénál fejlettebb; mindez – többek között – annak is tulajdonítható, hogy a nő anyaszerepben, de már kismama-szerepben is, nyelvi közvetítőként funkcionál először a magzat, majd a csecsemő, kisgyermek felé. Más értelmezés szerint ez az affinitás annak is köszönhető, hogy a nők e témát a gyakorlati oldalról közelítik meg, míg a férfiak elméleti síkon próbálnak továbbjutni. Feltárja továbbá

azt is, miért tanulócentrikus a női tanár és ezzel szemben miért tananyagcentrikus a férfi. Miért választják sokan a nők közül a nyelvtanári pályát? Az anyaszerep tradicionálisan szolgáló, kiszolgáló szerep, és a tanári hivatás is hasonlóan szolgáló jellegű, tehát igen közel áll a nők személyiségéhez. A férfi–nő közötti beszédalkotási és beszédtanulási különbség már gyermekkorban is megnyilvánul.

Ingeborg Christ tanulmányában arra keresi a választ, *mennyire való inkább lánynak a nyelvtanulás, mint fiúnak*. Közismert, hogy a fiúk inkább természettudományi területen nyújtanak nagyobb teljesítményt, míg a lányok a humán tárgyakban, azon belül is az idegennyelv-tanulásban jeleskednek. Candelier és Hermann-Brennecke kutatásai (1993) alapján a lányok kétszer nagyobb mértékben választják a középiskolában az idegen nyelvet. (Az angol nyelv kivételt képez a német nyelvterületen; itt ugyanis az arány kiegyenlítődik.) Sőt, hasonló tendenciát figyeltek meg egyetemisták körében is. Merész módon levonhatnánk a következtetést, miszerint a lányok tehetségesebbek a nyelvtanulásban, mint a fiúk. Christ aszszony felsorolja az ellenérveket is; így például foglalkozik olyan motivációs lehetőségekkel is, melyek a fiúk nyelvtanulási kedvét serkenthetik.

Liesel Hermes azt vizsgálja tanulmányában, *miért választják a nők hivatásul a nyelvtanári pályát*; nagyon világosan jeleníti meg mindezeket mind a hivatásválasztás, a hivatásgyakorlás, mind a karrierre törekvés terén. Bemutatja, miért viszonyulnak a nők a „család–karrier–hatalom” kérdéséhez úgy, ahogyan azt Magyarországon is tapasztaljuk. A nő számára első a család, a várható családalapítás szemszögéből választ magának hivatást, (tanult) hivatását azonban alárendeli a gyermeknevelésnek és férje karrierjének, egyben saját munkahelyén is elfogadja

azt a tényt, hogy főnökei férfiak, holott szakmai képesítése, szaktudása, személyisége alkalmassá tehetné vezető pozíció betöltésére.

Marianne Häuptle-Barceló és Brigitte Glaser *a férfi és női tanári modelleket* vizsgálják: vagyis azt, hogy *másként tanítanak-e a férfi és női nyelvtanárok*. Mennyiben nem-specifikus a tanítási stílus és a tanítási témák kiválasztása a nyelvórákon? Egyetemi nyelvtanárok és tanítványaik által kitöltött kérdőívek alapján állítja, hogy a megkérdezettek a tanítási stílusban érzékelhető különbséget elsősorban nem-specifikusnak tekintik, a tanár személyiségének szerepe csak ezután következik. – Ezeket a felméréseket Németországban kiterjesztették *a középiskolások idegen nyelvi versenyeire* is.

Elke Hertel szerint – az angolt kivéve – mindenhol jóval magasabb a lányok részvételi aránya a versenyen (az angolnál ugyan kisebb mértékben, de itt is a lányok dominálnak). Kimagaslóan magas viszont a lányok részvételi aránya az ún. „kisebb” nyelvekben (lengyel, kínai, spanyol). Kiegyenlítettebbnek tűnik a lányok és fiúk megoszlása a francia nyelvvizsgát tekintve. A nyelvi versenyeken a nyelvek megválasztásával kapcsolatban utal arra, hogy ebben a korosztályban az általános motiváció fiúk és lányok között nagyjából ugyanaz. Elemzése révén azonban kiderül az is, hogy hiába nagyobb a lányok részvételi aránya a versenyeken, arányában tekintve mégis több fiút találunk a helyezettek között. Így van ez annak ellenére, hogy a lányok osztályzatai általában ötös vagy négyes, míg a versenyre jelentkező fiúk között több négyes vagy hármas osztályzatot is találunk. Mi lehet ennek az oka: talán a lányok annyival rokonszenvesebbek a tanár számára, hogy ennyivel jobb osztályzatot kapnak, mint a fiúk; vagy a fiúk jobban tudnak versenyezni?